

datum: Den Haag, 20 april 2009 uw kenmerk: doorkiesnummer: 070-373 8401
onderwerp: Publicatie ons kenmerk: 11191.46 bijlage(n): div.

Aan: Commissarissen van de Koningin
Gedeputeerden
Statenleden
Betrokken provincieambtenaren
Cc: COSsen

Geachte heer/mevrouw,

Graag stuur ik u hierbij de publicatie 'Internationaal beleid van Provincies:
'*van ontwikkelingssamenwerking naar internationale samenwerking.*'

Internationale samenwerking is al zo'n dertig jaar een bekend beleidsterrein voor decentrale overheden in Nederland. Hoe staat het werkteerrein bij de provincies er voor?

Uit de publicatie blijkt dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de oriëntatie, de organisatie en de uitvoering van het internationaal beleid van provincies. Waar in de jaren '80 met internationale samenwerking vooral ontwikkelingssamenwerking werd aangeduid, omvat internationale samenwerking tegenwoordig handelsbetrekkingen, samenwerking in Europees verband, kennisuitwisseling en activiteiten als uiting van solidariteit.

Er liggen diverse kansen voor meer synergie van het beleid tussen provincies en gemeenten op het terrein van internationale samenwerking. Een voorbeeld hiervan is de Millennium Gemeente campagne. Het behalen van de VN Millenniumdoelen in 2015, een taak die de wereldgemeenschap zich opgelegd heeft, vereist de inzet van alle overheidslagen en maatschappelijke organisaties.

Het zou fantastisch zijn als gemeenten, provincies en waterschappen samen met organisaties zoals de Centra voor Internationale Samenwerking (COSsen) de handen ineen zouden slaan om deze campagne uit te breiden en tot een succes te maken.

Wanneer u nog vragen heeft over deze brochure of over de Millennium Gemeente campagne (zie www.millenniumgemeente.nl) kunt u contact opnemen met marieke.verhoeven@vng.nl

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'PK', written over a horizontal line.

Peter Knip
Directeur
VNG International

ORGANISATIE VOOR INTERNATIONALE
SAMENWERKING VAN DE VERENIGING
VAN NEDERLANDSE GEMEENTEN
INTERNATIONAL CO-OPERATION
AGENCY OF THE ASSOCIATION
OF NETHERLANDS MUNICIPALITIES
AGENCE POUR LA COOPÉRATION
INTERNATIONALE DE L'ASSOCIATION
DES COMMUNES NÉERLANDAISES
LA AGENCIA DE COOPERACIÓN
INTERNACIONAL DE LA ASOCIACIÓN
DE MUNICIPIOS DE LOS PAÍSES BAJOS
ORGANISATIE VOOR INTERNATIONALE
SAMENWERKING VAN DE VERENIGING
VAN NEDERLANDSE GEMEENTEN
INTERNATIONAL CO-OPERATION
AGENCY OF THE ASSOCIATION
OF NETHERLANDS MUNICIPALITIES
AGENCE POUR LA COOPÉRATION
INTERNATIONALE DE L'ASSOCIATION
DES COMMUNES NÉERLANDAISES
LA AGENCIA DE COOPERACIÓN
INTERNACIONAL DE LA ASOCIACIÓN
DE MUNICIPIOS DE LOS PAÍSES BAJOS
THIS IS A VNG INTERNATIONAL PRODUCT
ORGANISATIE VOOR INTERNATIONALE
SAMENWERKING VAN DE VERENIGING
VAN NEDERLANDSE GEMEENTEN
INTERNATIONAL CO-OPERATION
AGENCY OF THE ASSOCIATION
OF NETHERLANDS MUNICIPALITIES
AGENCE POUR LA COOPÉRATION
INTERNATIONALE DE L'ASSOCIATION
DES COMMUNES NÉERLANDAISES
LA AGENCIA DE COOPERACIÓN
INTERNACIONAL DE LA ASOCIACIÓN
DE MUNICIPIOS DE LOS PAÍSES BAJOS
ORGANISATIE VOOR INTERNATIONALE
SAMENWERKING VAN DE VERENIGING
VAN NEDERLANDSE GEMEENTEN
INTERNATIONAL CO-OPERATION
AGENCY OF THE ASSOCIATION
OF NETHERLANDS MUNICIPALITIES
AGENCE POUR LA COOPÉRATION
INTERNATIONALE DE L'ASSOCIATION
DES COMMUNES NÉERLANDAISES
LA AGENCIA DE COOPERACIÓN
INTERNACIONAL DE LA ASOCIACIÓN
DE MUNICIPIOS DE LOS PAÍSES BAJOS

Internationaal beleid van provincies: *van ontwikkelingssamenwerking naar internationale samenwerking*

Internationale samenwerking is al zo'n dertig jaar een bekend beleidsterrein voor lokale overheden. Maar hoe zit het met de provinciale overheden?

Het laatste onderzoek naar internationale samenwerking van provincies stamt uit 1998. Die inventarisatie werd uitgevoerd door de NCDO en COS Nederland en resulteerde in het rapport 'Provincies en Internationale Samenwerking'. Het huidige onderzoek is in 2007-2008 uitgevoerd door VNG International, daarin ondersteund door het onderzoeksbureau SGBO. Het maakt onderdeel uit van het door NCDO gefinancierde programma 'Lokale Overheden en Internationale Samenwerking' (LO&IS). De aanvraag voor dit programma dat wordt uitgevoerd door VNG International, werd ondersteund door het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW). De belangrijkste doelstelling van LO&IS is de verankering van internationale samenwerking in het beleid van decentrale overheden in Nederland, alsmede de kwalitatieve verbetering van dat beleid. Het programma kent een looptijd van vier jaar.

Deze publicatie vult een lacune in de kennis over de internationale samenwerking van de Nederlandse provincies. Ze laat zien dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de oriëntatie, de organisatie en de uitvoering van het internationaal beleid van provincies.

VNG International

voor sterk

democratisch

lokaal bestuur

wereldwijd

Samenstellers
Jean Eigeman
Marieke Verhoeven
Jaap Breugem
Arthur Wiggers
Erik-Jan Hertogs

februari 2009
© VNG International
Postbus 30435
2500 GK Den Haag
Bezoekadres:
Nassaulaan 12
Telefoon (070) 3738401
E-mail vng-international@vng.nl
www.vng-international.nl

Tabellen
SGBO

Ontwerp en opmaak
Bertine Colsen, Den Haag

Omslag foto
Joost van den Broek, Hollandse Hoogte

Foto's binnenwerk
Siebe Swart, Hollandse Hoogte
Martin Roemers, Hollandse Hoogte
Michiel Wijnbergh, Hollandse Hoogte
Hazel Thompson, Hollandse Hoogte

Drukkerij
Zijlstra Drukwerk, Rijswijk

VNG International's kwaliteitssysteem is ISO 9001:2000 gecertificeerd

Inhoud

Voorwoord 5

Inleiding 7

Aanpak van het onderzoek 9

Internationaal beleid per provincie 13

Provinciaal internationaal beleid: trends 27

Verschillen in provinciaal internationaal beleid 31

Bijlagen 33

Voorwoord

Peter Knip

DIRECTEUR VNG INTERNATIONAL

Deze publicatie vult een lacune in de kennis over de internationale samenwerking van de Nederlandse provincies. Ze laat zien dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de oriëntatie, de organisatie en de uitvoering van het internationaal beleid van provincies. Bovendien wordt duidelijk dat provincies en gemeenten weinig van elkaar weten als het gaat om dit beleidsterrein.

Het is uiteraard in de eerste plaats aan de provincies zelf, om afzonderlijke en gezamenlijk te bezien hoe ze met deze publicatie hun voordeel kunnen doen. Naar mijn oordeel liggen er in elk geval kansen voor meer synergie tussen provincies en gemeenten als het om internationale samenwerking gaat. Een voorbeeld daarvan zie ik in de Millennium Gemeente campagne. Het behalen van de Millennium-ontwikkelingsdoelen in 2015, een taak die de wereldgemeenschap zich opgelegd heeft, vereist de inzet van alle overheidslagen en maatschappelijke organisaties. Het zou fantastisch zijn als gemeenten, provincies en waterschappen samen met organisaties zoals Centra voor Internationale Samenwerking (COSsen) de handen ineen zouden slaan om deze campagne uit te breiden en tot een succes te maken.

Ook op het Europese vlak zie ik mogelijkheden voor synergie. Beide bestuurslagen kunnen elkaar versterken door kennis uit te wisselen over Europese fondsen en programma's. De voortrekkersrol die provincies vervullen als het gaat om handelsbevordering (vooral China) kan nog effectiever als hierover meer gecommuniceerd wordt met gemeenten en andere provincies.

Natuurlijk maakt elke provincie en elke gemeente haar eigen afwegingen. Toch hoop ik dat deze, door de NCDO gefinancierde, publicatie provincies en gemeenten stimuleert om vaker samen internationaal op te trekken.

Inleiding

Internationale samenwerking is al zo'n dertig jaar een bekend beleidsterrein voor lokale overheden. Maar hoe zit het met de provinciale overheden? Het laatste onderzoek naar internationale samenwerking van provincies stamt uit 1998. Die inventarisatie werd uitgevoerd door de NCDO en COS Nederland en resulteerde in het rapport 'Provincies en Internationale Samenwerking'. Het huidige onderzoek is in 2007-2008 uitgevoerd door VNG International, daarin ondersteund door het onderzoeksbureau SGB0. Het maakt onderdeel uit van het door NCDO gefinancierde programma 'Lokale Overheden en Internationale Samenwerking' (LO&IS). De aanvraag voor dit programma dat wordt uitgevoerd door VNG International, werd ondersteund door het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW). De belangrijkste doelstelling van LO&IS is de verankering van internationale samenwerking in het beleid van decentrale overheden in Nederland, alsmede de kwalitatieve verbetering van dat beleid. Het programma kent een looptijd van vier jaar.

DEFINITIE INTERNATIONALE SAMENWERKING Internationale samenwerking is een breed begrip. In onze definitie omvat internationale samenwerking zowel handelsbetrekkingen, samenwerking in Europees verband om door kennisuitwisseling zichzelf te versterken en andere overheden te ondersteunen, ontwikkelingssamenwerking uit overwegingen van solidariteit en op grond van humanitaire afwegingen, alsmede culturele uitwisseling.

Het gaat hierbij om de provinciale overheid, die direct zelf middelen besteedt en menskracht inzet, alsook om de provinciale overheid die, middels financiële bijdragen, derden in staat stelt om internationale samenwerking gestalte te geven. In veel gevallen gebeurt dat door de Centra voor Internationale Samenwerking (COSSen).

Ook bewustwording en draagvlakontwikkeling onder burgers kunnen deel uitmaken van die provinciale activiteiten.

Het provinciale beleid op het gebied van internationale samenwerking heeft in de loop der jaren andere accenten gekregen. Zo is in Europees verband de samenwerking sterk toegenomen en zijn met bijvoorbeeld China de handelsrelaties veel intensiever geworden dan in het verleden. De steun aan ontwikkelingslanden middels projectmatige interventies is sterk afgenomen, terwijl er meer ruimte is gecreëerd om bij noodsituaties (denk bijvoorbeeld aan de tsunami in Azië) wederopbouw hulp te kunnen geven. Bij verschillende provinciale beleidsterreinen (vooral bij milieu, water en duurzame ontwikkeling) zien we een sterke ontwikkeling van de internationale dimensie. Ook is er groeiende belangstelling voor grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van infrastructuur, landschap en natuur.

OPBOUW PUBLICATIE Dit rapport is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk is de methode van het onderzoek beschreven. In hoofdstuk 3 worden de bevindingen van de gesprekken met de provincies weergegeven. In hoofdstuk 4 vergelijken wij de huidige situatie met die van het onderzoek uit 1998 en signaleren wij enkele trends. In hoofdstuk 5 gaan we dieper in op de verschillen in het internationale beleid per provincie. Wij sluiten af met enkele conclusies.

Aanpak van het onderzoek

In opdracht van VNG International heeft SGBO¹ een vragenlijst opgesteld, die door alle 12 provincies is ingevuld. Het betreft hier hoofdzakelijk kwantitatieve gegevens. In hoofdstuk 3 met bevindingen zijn deze gegevens gebruikt en in verschillende schema's weergegeven.

In aanvulling op deze gegevens zijn de collegeprogramma's geanalyseerd en zijn, indien relevant, documenten opgevraagd waarin provinciaal beleid met betrekking tot internationale samenwerking is neergelegd.

In de periode van eind november 2007 tot eind april 2008 hebben gesprekken plaatsgevonden met 11 provincies. Flevoland gaf te kennen geen behoefte te hebben aan een gesprek. Flevoland heeft wel de SGBO vragenlijst beantwoord. Ook is er additionele informatie verstrekt door COS Flevoland.

Bij sommige provincies hebben bestuurders meegedaan in de gesprekken (Gelderland, Noord-Holland, Zeeland en Limburg). Bij de andere provincies waren ambtenaren de informatiebron.

Vanzelfsprekend is de contactpersoon voor Europese zaken bij het IPO diverse malen geraadpleegd. Aanvullend is informatie verworven middels een tweetal gesprekken met het COS directeurenberaad.

Bij het beschrijven van de bevindingen is vooral gebruik gemaakt van wat in de gesprekken naar voren is gekomen. Voor de cijfermatige gegevens per provincie is geput uit provinciale documenten en uit het SGBO onderzoek.

Op de volgende pagina geven wij weer wat de gespreksagenda was. Zij was ingedeeld in 5 blokken; niet elk onderwerp is uitputtend aan de orde gekomen.

¹ Begonnen in 1964 als een onderzoeksbureau van de VNG, sinds 1 januari 2008 deel uitmakend van de BMC Groep.

Blok 1 | Doel

Wat doet de provincie op het gebied van internationale samenwerking? Wat wil het provinciebestuur bereiken? Wat doet de provincie om haar doelen te bereiken?

Blok 2 | Motieven

Waarom internationaal samenwerken? Er worden 4 soorten motieven onderscheiden:

- **Economie:** activiteiten gericht op het positioneren van de provincie in de internationale economie
 - **Solidariteit:** samenwerking, gebaseerd op ideële motieven, die erop gericht is de partner te helpen
 - **Geschiedenis en cultuur:** activiteiten voortkomend uit historische banden, dan wel culturele contacten die voortvloeien uit gemeenschappelijke wortels
- Burgerschapsvorming:** dit betreft activiteiten in het kader van bewustwording, in Europees en mondiaal verband

Blok 3 | VN Millenniumdoelen (MDG's)

Wat betekenen de VN Millenniumdoelen² voor de provincie? Kunnen er verbanden gelegd worden tussen provinciale beleidsdoelen en de Millenniumdoelstellingen. Het belang van strategische perspectieven als duurzame ontwikkeling, gezondheidsbevordering, emancipatie en armoedebestrijding maken hiervan deel uit. Ook wordt er gekeken naar de mogelijke samenhang met het programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LVDO).

Blok 4 | Synergie van de Internationale Samenwerking

Hoe kan een goede samenhang van beleid en activiteiten op het terrein van internationale samenwerking leiden tot meerwaarde en synergie? Hierbij wordt ook de samenwerking met partners, zoals de COSSen en de gemeenten betrokken.

Blok 5 | Wensen en verwachtingen

Afsluitend zijn eigen provinciale punten ingebracht en is een mogelijk vervolstraject ter sprake gebracht, bijvoorbeeld t.a.v. verwachtingen inzake ondersteuning bij activiteiten op het terrein van internationale samenwerking.

² In 2000 hebben rege-
ringsleiders van 189 landen
internationale afspraken
gemaakt: vóór 2015
moeten armoede, ziekte
en honger ver terugge-
drongen zijn. Dit is
vertaald in acht concrete
doelen: de Millennium-
doelstellingen.

In 2015:

Internationaal beleid per provincie

Groningen

De provincie Groningen heeft bewustwording hoog in het vaandel staan. Al vanaf 1988 voert de provincie een bewust inkoopbeleid. Zo wordt er op het provinciehuis Max Havelaar koffie en thee geschonken en duurzaam hout gekocht voor bijvoorbeeld provinciale recreatiegebieden.

In Europa werkt Groningen mee aan de Nederlands-Duitse samenwerking op het gebied van energie binnen de Nieuwe Hanze Interregio. Aan Nederlandse zijde participeren, naast de provincie Groningen, de provincies Friesland, Drenthe en Overijssel. Aan Duitse zijde zijn dit de deelstaten Niedersachsen en Bremen. De samenwerking is gericht op het tegengaan van klimaatverandering en is gefinancierd vanuit meerdere EU programma's.

Op het gebied van handelsbetrekkingen richt de provincie Groningen zich op de provincie Shaanxi in China en de Russische stad Kaliningrad. De Commissaris van de Koningin ondertekende in 2003 een convenant met de gouverneur van de provincie Shaanxi. Het doel is om te komen tot meer culturele en economische samenwerking. Met Kaliningrad is een convenant getekend dat de contacten tussen het Groningse bedrijfsleven en dat in Kaliningrad zal versterken.

De provincie Groningen werkt samen met de stad Groningen binnen de Noordelijke Ontwikkelingsas³. Subregio's daarin zijn de Hanzeregio en de Eems Dollard regio.

Het beleidsprogramma van de provincie Groningen voor de periode 2007 – 2011 gaat niet in op internationale samenwerking. Het geeft wel aan dat Duurzame Ontwikkeling belangrijk is en dat de portefeuillehouder ter zake internationaal actief is.

Friesland

In de jaren '90 was het internationale beleid van de provincie Friesland vooral gericht op het verbeteren van de Oost-West betrekkingen.

³ Noordelijke Ontwikkelingsas (NOA): Netwerk van stedelijke gebieden op de lijn Amsterdam - St. Petersburg. Via Noord-Nederland, Bremen, Hamburg, Scandinavië en de Baltische Staten.

Zij deed dit samen met andere regio's. In 2001 werd het beleid bijgesteld. In een nieuwe notitie werd aangegeven dat de provinciale internationale samenwerking zich zal richten op uitwisselingen waar beide partijen profijt van hebben.

Tegenwoordig ligt bij de provincie Friesland het accent van de internationale samenwerking vooral op kennisuitwisseling op het gebied van technologie en waterkwaliteit. Ook Europa en handel zijn belangrijk, maar er is geen overkoepelend beleid.

De provincie Friesland heeft een vriendschapsband met China (Sichuan). Deze richt zich vooral op waterzuivering. Hierbij zijn bedrijven betrokken die de provincie nodig hebben om deuren te openen.

Verder werkt de provincie samen binnen de North Sea Commission, de Baltic Sea Commission en de NOA. Ook is Friesland lid van het netwerk van minderheidstalen en is er een goede samenwerking met Nedersachsen en Bremen.

Op dit moment is er een samenwerkingsovereenkomst met de Friese Water Alliantie en het Cartesius Institute, het Kenniscentrum voor Duurzame Innovatie van de Nederlandse Technische Universiteiten.

Het Centrum voor Internationale Samenwerking (COS) Friesland adviseert de provincie over het invullen van het begrip 'wereldburger' en het COS stimuleert de provincie om duurzaam in te kopen.

Op het gebied van de Millenniumdoelen onderneemt de provincie diverse activiteiten. De provincie Friesland, de Friesche waterschappen, de Friesche Millennium Gemeenten en Vitens hebben een project opgezet om een bijdrage te leveren aan Millenniumdoelstelling nummer 7 (duurzaamheid). Ook heeft de provincie een Economisch Energie Akkoord afgesloten met de vier noordelijke provincies en Noord-Holland, en koopt zij duurzaam geproduceerd hout in.

Onlangs is het rapport 'Grenzen Overschrijden, een cultuurvisie Noord-Nederland 2009-2012', verschenen. Hierin staat dat de provincie Friesland Internationaal cultuurbeleid wil oppakken als onderdeel van het eigen cultuurbeleid. Ook zal internationaal cultuurbeleid worden ontwikkeld in relatie met het internationale economische beleid. Verder zal de economische en culturele samenwerking met de steden in het Oosten, aan de zogenaamde Noordelijke ontwikkelingsas, de komende jaren worden geïntensiveerd. Hiertoe wordt samen met culturele instellingen een internationale agenda opgesteld. In het collegeakkoord zijn geen passages opgenomen over internationale samenwerking of Europese samenwerking.

Drenthe

In het collegeakkoord zijn vijf hoofdpijlers van beleid geformuleerd. Onder het kopje 'de provincie doet ertoe' is opgenomen dat Internationale Samenwerking en Europese belangen nadrukkelijker worden verkend.

In de provincie Drenthe richt de internationale samenwerking zich voornamelijk op de EU en op de handel. De provincie probeert de handel van Drentse bedrijven internationaal te stimuleren en richt zich hierbij vooral op Europa. Incidenteel worden handelsmissies georganiseerd.

Verder worden op het gebied van internationale samenwerking verschillende activiteiten ondernomen op het gebied van cultuur. Zo is er in het Drents museum de 'Go China' tentoonstelling gehouden. In 2009 start de Vuelta wielerronde met een proloog in Drenthe.

Het waterproject op de Molukken, dat sinds de jaren negentig loopt, wordt afgerond. Dit is het gevolg van een besluit van de Staten in 2002. Andere langdurige financiële afspraken met instellingen voor ontwikkelingssamenwerking zullen door het besluit ook aflopen. Structureel zal hier geen budget meer voor zijn.

De provincie Drenthe is lid van de Noordelijke Ontwikkelingsas (NOA) en doet zij ook mee

> De aandacht voor internationale samenwerking in provincies

Tabel 1 |

Beschikt uw provincie over een actuele beleidsnota over internationale samenwerking?

	AANTAL PROVINCIES	
Ja	10	Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg
Nee	2	Utrecht en Flevoland

Tabel 2 |

Hoe heeft de aandacht voor de internationale samenwerking zich de laatste tien jaar in uw provincie ontwikkeld?

	AANTAL PROVINCIES	
Aandacht is toegenomen	9	Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg
Aandacht is gelijk gebleven	2	Utrecht en Flevoland
Aandacht is afgenomen	1	Zuid-Holland

Tabel 3 |

Wat is de belangrijkste reden voor de toename van aandacht voor internationale samenwerking?

	AANTAL PROVINCIES	
Opstelling van het college van GS	4	Friesland, Gelderland, Noord-Holland en Limburg
Invloeden uit particulier initiatief	1	Zeeland
Anders	4	Groningen, Drenthe, Overijssel en Noord-Brabant

aan Europese internationale programma's. Dit alles vanuit het perspectief van wederkerig belang. Drenthe participeert ook in de samenwerking met de Oost-Zee regio. Dit doet zij binnen de kaders van het Hanzenverband.

Overijssel

Het collegeakkoord van de provincie Overijssel stelt dat er aandacht moet zijn voor de internationale omgeving om de doelen uit het akkoord te kunnen bereiken.

Het doel van het internationale beleid van de provincie Overijssel is om de provincie 'Europa proof' te maken en om medewerkers bij voortdurende goed te informeren over ontwikkelingen in Brussel. Internationale Samenwerking valt onder een zelfstandig cluster internationalisering dat deel uitmaakt van het team 'Openbaar bestuur en Bestuurlijke aangelegenheden'. Binnen het college is de portefeuille opgesplitst in twee delen, Europa en internationalisering. De provincies Overijssel en Gelderland hebben twee personen in aangesteld in Brussel; zij spelen een belangrijke rol in de informatievoorziening. Door gerichte coalities met andere Europese regio's wil Overijssel (samen met Gelderland) de beïnvloedingskracht op voor de provincie belangrijke onderwerpen in Brussel vergroten.

De provincie heeft internationale betrekkingen met Letland en Roemenië. Aanvankelijk waren deze voornamelijk gericht op capaciteitsopbouw. Tegenwoordig is zijn zij meer gericht op een gelijkwaardige uitwisseling van kennis.

Op verzoek van het bedrijfsleven organiseerde de provincie verschillende handelsmissies naar China.

Verder is er samenwerking met de Duitse deelstaten die grenzen aan de provincie Overijssel om zo krachten te bundelen voor gezamenlijke belangen.

Het college heeft besloten om de Millennium Ontwikkelingsdoelen niet op te nemen in het coalitie akkoord. Wel is de Commissaris van de Koningin op dit punt actief.

Gelderland

In 2006 stelde de provincie Gelderland een notitie vast die als kader dient voor buitenlandse betrekkingen. De provincie Gelderland kiest voor een actieve benadering van de EU. De provincie is actief in Brussel door middel van lobby en door daar aanwezig te zijn waar kennis en informatie worden uitgewisseld, onder meer in het Comité van de Regio's. De provincie werkt ook actief mee aan het Europa Convenant met het Rijk. Gelderland neemt deel aan de interregionale samenwerking met de bureaus (Nordrhein-Westfalen en Overijssel). In EU verband zijn er relaties met Polen (Sobibor, Lublin) en met Roemenië. Met Polen bestaat een al ouder contact dat samenhangt met het levend houden van de herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog.

In termen van handelsbetrekkingen is de Chinese provincie Hubai een belangrijke partner. Hierbij speelt de Landbouwuniversiteit van Wageningen als kennisinstituut een cruciale rol.

Het COS Gelderland krijgt geld voor bewustwording en draagvlakversterking. De Millenniumdoelstellingen maken onderdeel uit van de relatie met Polen (Lublin).

In het beleidsprogramma staan weinig aanknopingspunten voor internationale samenwerking. Samenwerking met de Oostburens (Nord Rheinland Westphalen) zijn wel opgenomen. Ook spreekt men van actieve inzet op het binnenhalen van middelen uit Europese fondsen. Er wordt aandacht geschonken aan de problematiek van duurzame ontwikkeling en men kijkt over de grens voor de aanpak van waterproblemen (kwaliteit en kwantiteit).

Er is een coördinerend portefeuillehouder, maar ook sectorale portefeuillehouders spelen een rol. De Commissaris van de Koningin is actief in de samenwerking met de Oostburens en Overijssel en Limburg (Eurregionaal).

Flevoland⁴

Flevoland heeft geen actueel beleidsdocument

> Organisatorische vormgeving van internationale samenwerking

Tabel 4 |

Wat is de provinciale betrokkenheid op het terrein van voorlichting en bewustwording (meerdere vormen zijn mogelijk)

	AANTAL PROVINCIES	
De provincie organiseert de voorlichting en bewustwording zelf	4	Groningen, Drenthe, Noord-Brabant en Limburg
De provincie geeft subsidie aan professionele organisaties (waaronder bijvoorbeeld de COSsen) om (ook) voorlichting over de provinciale activiteiten te geven	4	Groningen, Friesland Zeeland en Noord-Brabant
De provincie subsidieert particuliere groepen die daarmee de eigen voorlichting bekostigen	2	Groningen en Zeeland
Geen betrokkenheid	3	Utrecht, Flevoland en Zuid-Holland
Anders	3	Groningen, Gelderland en Noord-Holland

⁴ Met de autoriteiten in Flevoland heeft geen gesprek plaatsgevonden. We beperken ons tot een feitelijke beschrijving aan de hand van het SGBO onderzoek en de gegevens uit het beleidsprogramma 2007 – 2011 en informatie van COS Flevoland.

op het gebied van internationale samenwerking. In het afgelopen jaar is internationale samenwerking slechts een enkele keer besproken in de Staten. In Flevoland is de aandacht voor internationale samenwerking gelijk gebleven in de afgelopen 10 jaar. Flevoland werkt samen met de Russische regio Dmitrov. Met die samenwerking beoogt Flevoland een bijdrage te leveren aan een sterker en meer democratisch bestuur in de betreffende regio.

Flevoland besteedt minder dan 50 uur per week aan taken op het gebied van internationale samenwerking, het is onbekend hoeveel mensen daarvoor beschikbaar zijn. Het budget voor internationale samenwerking is minder dan € 100.000. 50% daarvan wordt besteed aan subsidies en bijdragen. De uitgaven zijn de afgelopen jaren min of meer gelijk gebleven. In het SGBO-onderzoek geeft de provincie aan dat zij niet direct betrokken is bij voorlichting en bewustwording, dat de organisatie van internationale samenwerking is ingebed in de eigen organisatie en dat de provincie initiator en donor van projecten op het gebied van de internationale samenwerking is.

COS Flevoland ontvangt subsidie vanuit de provincie. Het laatste decennium bedraagt dit gemiddeld 30.000 Euro per jaar. COS Flevoland is sinds 2001 onderdeel van Stichting Axion, het Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO) in Flevoland. De dienstverlening van COS Flevoland sluit aan bij de thema's Internationale Samenwerking, duurzame ontwikkeling en de multiculturele samenleving. In opdracht van de provincie Flevoland voert COS Flevoland activiteiten uit op het gebied van duurzame ontwikkeling, welzijn en sociaal beleid.

Provincie Utrecht

De provincie Utrecht richt zich voornamelijk op de EU en op China. Er is voor de beïnvloeding van politieke besluitvorming een actieve lobby in Brussel. Tevens wordt gekeken naar mogelijkheden voor kennisuitwisseling binnen Europa, zoals over de implementatie van richtlijnen etc.

Op het gebied van handel heeft Utrecht een proactief acquisitiebeleid dat zich richt op het stimuleren van buitenlandse bedrijven om zich in Utrecht te vestigen. Dit beleid richt zich voornamelijk op China. Promotie en acquisitie op dit terrein wordt met de afdeling Economische Zaken geïnitieerd. Samenwerking is er niet alleen met Economische Zaken. Er wordt ook nauw ook samengewerkt met de Kamer van Koophandel en de stad Utrecht. Zo bezocht in 2007 een delegatie, onder leiding van de Commissaris van de Koningin, de bevriende provincie Guangdong in China. Behalve economische motieven speelden hier ook culturele motieven een rol.

Binnen Europa is er een samenwerkingsverband met de regio Zuid-Moravië (Tsjechië). Gezamenlijk wordt gekeken of er mogelijkheden zijn voor kennisuitwisseling en culturele uitwisselingen. Met Malta bestaan er banden in het kader van de Vrede van Utrecht. De provincie ondersteunt met kennis en financiën activiteiten gericht op een viering van 300 jaar Vrede van Utrecht in 2013.

Er is een fonds opgericht voor intergemeentelijke samenwerking binnen regio's in nieuwe lidstaten (zoals Moravië).

Sinds de Tsunami ramp wordt binnen de provincie Utrecht weer incidenteel geld vrijgemaakt voor ontwikkelings samenwerking, nadat dit daarvoor van de begroting geschrapt was. Het gaat hierbij om wederopbouw hulp na grote natuurrampen.

Er is veel aandacht voor duurzaam ondernemen en inkopen. Zo doet de provincie mee aan het Actieprogramma Duurzaamheid. Duurzaamheid wordt echter niet in internationaal perspectief geplaatst.

Verder ondersteunt de provincie het streven van de gemeente Utrecht om culturele hoofdstad en culturele regio 2018 te worden.

Noord-Holland

De provincie Noord-Holland zet in op

> Provinciale uitgaven voor internationale samenwerking

Tabel 5 |

De totale provinciale uitgaven voor internationale samenwerking in 2007 (bij benadering)

	AANTAL PROVINCIES	
Minder dan € 100.000	2	Utrecht en Flevoland
€ 100.000 - € 200.000	1	Zeeland
€ 200.000 - € 300.000	2	Groningen en Gelderland)
Meer dan € 300.000	1	Noord-Holland
Onbekend / geen antwoord	6	Friesland, Drenthe, Overijssel, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg

Tabel 6 |

De ontwikkeling van de provinciale uitgaven voor internationale samenwerking in de afgelopen vijf jaar

	AANTAL PROVINCIES	
De uitgaven zijn sterk gestegen	1	Zeeland
De uitgaven zijn licht gestegen	6	Groningen, Friesland, Drenthe, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg
De uitgaven zijn min of meer gelijk gebleven	4	Gelderland, Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland
De uitgaven zijn gedaald	-	
Geen antwoord	1	Overijssel

Europese samenwerking op punten die inhoudelijk aansluiten bij het provinciale beleid. De mondiale samenwerking gebeurt vanuit een economisch en ontwikkelings- perspectief.

In het collegeprogramma staat dat de provincie betrokken wil zijn bij de verdere ontwikkeling van Europa. Ook heeft Provinciale Staten na de verkiezingen aangegeven dat Europa belangrijk is en heeft het een eigen werkgroep in het leven geroepen voor het provinciale Europa beleid. 'Europa' dient een integraal onderdeel van het provinciale handelen te zijn, Binnen de provinciale organisatie worden de Europese wet- en regelgeving en de Europese beleidskaders door middel van een Europa nieuwsbrief aan de werknemers gecommuniceerd.

De provincie Noord Holland probeert Europese subsidiemogelijkheden optimaal te benutten. Zo neemt de provincie deel aan Interreg projecten. Er is een subsidie loket ingericht voor interne projectleiders.

Verder is Noord-Holland lid van Europese netwerken, zoals Perdi Urban Regions Platform Europe (PURPLE) en het Lisbon Regions Netwerk (LRN)

Op mondiaal niveau probeert Noord-Holland de internationale concurrentiepositie te versterken. De provincie richt de promotie- en acquisitieactiviteiten voornamelijk op handelsreizen naar China en de Verenigde Staten. Hiervoor is voor de komende 4 jaar extra geld vrijgemaakt.

In het collegeprogramma staat dat het college bij wil dragen aan het versterken van het draagvlak voor het bereiken van de Millenniumdoelstellingen. Het college stelt expertise beschikbaar voor het bereiken van deze doelen. Bij deze activiteiten worden Noord-Hollandse organisaties zoals COS Noord-Holland betrokken. In september 2008 heeft de provincie, in aansluiting op de Millennium Gemeente Campagne, zich uitgeroepen tot Millennium Provincie.

Provinciale Staten heeft de deelverordening Ontwikkelingssamenwerking het afgelopen najaar ingetrokken en zal binnenkort kaders vaststellen voor incidentele hulpverlening na

natuurrampen, waarbij de nadruk zal liggen op noodhulp.

Op initiatief van Provinciale Staten werd in 2001, een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de Poolse provincie Pommeren.

Aanleiding was de uitbreiding van de EU met landen uit Midden- en Oost-Europa. Bij aanvang concentreerde de samenwerking zich op het uitwisselen van kennis op het gebied van economie, milieu en cultuur. Nu zet de samenwerking zich alleen voort op het gebied van milieu. De voorkeur van Noord-Holland gaat uit naar samenwerking in netwerkverband in plaats van bilaterale contacten.

Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft een lange traditie op het gebied van internationale samenwerking. In het verleden lag het accent meer op hulp en steun aan ontwikkelingslanden en Oost-Europese partnerlanden. Anno 2007 is samenwerking veel meer gericht op handelsbevordering, het realiseren van wederzijdse meerwaarde en van het promoten van de eigen regio. Internationalisering kent een duidelijke plek in het beleidsprogramma van de provincie Zuid-Holland 2007 – 2011 opgenomen.

De provincie Zuid-Holland heeft intensief contact met de Chinese provincie Hebei. Het onderhouden van deze contacten is een gezamenlijke onderneming van provincie en bedrijfsleven. In de gesprekken met de Chinese partners is ook aandacht voor de mensenrechten in China.

Verder is de provincie Zuid-Holland bestuurlijk actief in het Comité van de Regio's en onderhoudt zij intensieve contacten in een netwerk van Europese regio's, met name op het gebied van duurzame ontwikkeling. Ook wordt er contact onderhouden met verschillende regio's in Oost Europa. Good Governance is een belangrijk motief bij deze contacten. Voorts is er aandacht voor Europese regelgeving en voor het onderhouden van contacten in Brussel met het oog op het benutten van Europese fondsen en Europese kennisnetwerken. Zuid-Holland draagt al enige jaren niet meer bij

aan hulpprojecten in ontwikkelingslanden. Ook krijgt het COS Zuid-Holland geen structurele subsidie meer. Wel is Duurzame Ontwikkeling een belangrijk item (Brundtlandagenda). Dat werkt ook door in het meer bewust maken van keuzes, zoals bijvoorbeeld bij het gebruik van duurzaam hout voor provinciale recreatievoorzieningen.

Internationale samenwerking is bestuurlijk geregeld door een coördinerend portefeuillehouder. Sectoraal zijn portefeuillehouders betrokken (milieu, water, duurzame ontwikkeling). In de contacten met China speelt de Commissaris van de Koningin een actieve rol als 'boegbeeld'.

Zeeland

In het document 'Beleidsvisie Provincie Zeeland op ontwikkelingssamenwerking / internationale samenwerking 2007-2010' staan de doelstellingen van de provincie beschreven. Deze zijn 'het stimuleren en faciliteren van provinciale en regionale organisaties om invulling te geven aan een betrokken samenleving en het (laten) ondersteunen van partners in minder ontwikkelde regio's'. Het beleid gaat uit van internationale doelstellingen zoals beschreven in de universele verklaring van de rechten van de mens en de VN Millenniumdoelstellingen verklaring. Dit beleid wordt in samenwerking met onder andere het COS Zeeland en Oxfam Novib uitgevoerd.

In Zeeland is sprake van samenhangend internationaal beleid waar ontwikkelingssamenwerking nadrukkelijk deel van uit maakt. Er is brede politieke steun voor deze aanpak, ook in de Staten. Ontwikkelingssamenwerking en duurzame ontwikkeling gaan hand in hand, waarbij het energiebeleid een belangrijke draager is. Men richt zich zowel op besparing van energie als op het zoeken naar alternatieven onder meer in de sfeer van biobrandstoffen. De provincie werkt mee in Leren voor Duurzame ontwikkeling en ontwikkelt eigen activiteiten binnen het programma Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Als onderdeel daarvan worden banden aangegaan met het bedrijfsleven. Ook COS Zeeland heeft hier een taak in.

Bewustwording maakt deel uit van het beleid. Het organiseren van maatschappelijk draagvlak is één van de opdrachten van het COS. Ook wordt er een Oxfam NOVIB project in Afrika op het gebied van de Millenniumdoelstellingen gesteund met een financiële bijdrage. Daarnaast is de provincie op zoek naar partnerschappen met burgers en gemeenten. De provincie Zeeland wil werken aan solidariteit over grenzen en wil burgers stimuleren daar zelf initiatief in te nemen. Culturele contacten met een internationaal karakter bestaan ook nog steeds (Fort Zeelandia in Ghana) en burgerorganisaties die banden onderhouden met de Molukken blijven steun ontvangen van de provincie.

De provincie staat open voor duurzaam inkopen. De provincie werkt internationaal samen op het gebied van water en energie onder andere binnen de grensoverschrijdende samenwerking met Vlaanderen en in het Noordzeegebied (Engeland, Noord Frankrijk).

In het collegeprogramma 'Nieuwe Verbindingen' is weinig vastgelegd inzake internationale samenwerking. In de analyse bij de toekomstvisie wordt grensoverschrijdende samenwerking middel gezien voor de duurzame versterking van de economische en ecologische structuur. Dat geldt ook voor de bereikbaarheid en voor de versterking van de concurrentiekracht van de Zeeuwse havens.

Zeeland beschouwt haar veiligheidsprofiel vanuit een internationale context en wil ter zake in internationaal verband kennis en instrumenten ontwikkelen voor het bestrijden van overstromingen en voor evacuatie- methodieken.

Noord-Brabant

De provincie Noord Brabant heeft net als de provincie Zeeland een lange traditie op het gebied van internationale samenwerking. Zo werkte de provincie binnen het programma LOGO East⁵ samen met de Oekraïne op het gebied van waterbeheer. Drijfveer voor samenwerking is niet alleen een handels- maar ook een kennisbelang. ICT, Zorg en Welzijn in de

> Overzicht van provinciale samenwerkingsverbanden

Tabel 7 |

Overzicht van samenwerkingsverbanden per regio (meerdere samenwerkingsverbanden per provincie mogelijk)

	AANTAL	PROVINCIES
Met provincies, regio's of gemeenten in de oude EU-lidstaten	7	Groningen, Friesland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg
Met provincies, regio's of gemeenten in de nieuwe EU-lidstaten	7	Groningen, Friesland, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant
Met provincies, regio's of gemeenten in landen in Centraal- en Oost-Europadie geen EU-lid zijn	1	Flevoland
Met provincies, regio's of gemeenten in het Zuiden	7	Groningen, Friesland, Drenthe, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland en Noord-Brabant
Met provincies, regio's of gemeenten in herkomstlanden	1	Noord-Brabant

Tabel 8 |

Organisaties die bij de samenwerking zijn betrokken (meerdere organisaties per provincie mogelijk)

	AANTAL	PROVINCIES
Scholen/onderwijsinstellingen	4	Groningen, Friesland, Noord-Brabant en Limburg
Lokale bedrijven	3	Friesland, Noord-Brabant en Limburg
Milieuorganisaties	3	Friesland, Noord-Brabant en Limburg
Minderheden-/migrantenorganisaties	2	Friesland en Limburg
Brandweer/politie	1	Limburg
Ziekenhuizen/gezondheidsorganisaties	1	Limburg
Andere organisaties	6	Groningen, Friesland, Utrecht, Noord-Holland, Noord-Brabant en Limburg

⁵ In het programma LOGO East biedt de VNG gemeenten, provincies en waterschappen in Nederland de mogelijkheid samenwerkingsprojecten te financieren ter versterking van bestuur en management van lokale overheden in Roemenië, Bulgarije, Turkije, Oekraïne en Servië en Montenegro.

provincie importeren kennis. Dat gebeurt bijv. met de regio Stockholm en met Polen. De regio onderhoudt verder preferente relaties met regio's in China, India, Marokko, Turkije en Vlaanderen.

Noord-Brabant heeft twee jaar geleden het cluster Internationale Samenwerking opgezet om het internationale beleid te ondersteunen. Het cluster is onlangs uitgebreid met een juridisch teamlid dat specifiek naar Europese regelgeving kijkt. In de toekomst is het de bedoeling dat er geen centraal cluster internationale samenwerking meer is. Alle beleidsvelden hebben dan eigen internationale ambities geformuleerd. De internationale samenwerking loopt dan integraal door alle beleidsterreinen.

Andere taken van het huidige cluster zijn: internationale naamsbekendheid geven aan Brabantse instellingen en, als ondergeschikt doel, ontwikkelingssamenwerking in de vorm van overdracht van goederen en kennis. Mondiale bewustwording onder burgers vindt via het COS plaats, gefinancierd door de provincie Noord-Brabant. Multiregionale projecten worden ook vaak met lokale instellingen uitgevoerd.

Als grensstreek wil de provincie Noord-Brabant zich op de EU structuurfondsen richten. De provincie heeft een eigen contactfunctionaris in Brussel, samen met de gemeenten Eindhoven en Tilburg. Ook worden door middel van een tweejaarlijkse reis naar Brussel de Staten bewuster gemaakt van Europa. Hiervoor is veel belangstelling. Ook zijn er handelsmissies naar China.

In het bestuursakkoord is als strategische doelstelling opgenomen, het versterken van de internationale oriëntatie van het MKB en van de (regionale) kenniswerkers. Er vinden internationale uitwisselingen plaats met regio's die er voor Brabant toe doen.

Limburg

Internationale samenwerking is een funderend principe achter het beleidsprogramma. De nadruk ligt sterk op Europa. Het programma

spreekt over Limburg als een 'Europese provincie'. Dat geldt voor de drie domeinen economie, fysiek beleid en sociaal beleid. De provincie streeft samenhang in het beleid na over de grenzen en koppelt dat aan duurzame oplossingen en een hoge kwaliteit van de natuurlijke omgeving. 'People, planet, profit' is de Europese ambitie waar Limburg als zelfbewuste partner van Brussel en Den Haag in meegaat. Cohesiebeleid en structuurfondsen krijgen hierbij bijzondere aandacht. Limburg beschikt over actueel beleid op het gebied van internationale samenwerking, er is een visienota Europa.

Duurzame Ontwikkeling is de drager van het provinciaal beleid. Limburg wil werken volgens de 'cradle to cradle' principes. Dat biedt ook kansen voor innovatie en is een uitdaging in technologische zin. Dit werkt door in samenwerkingsverbanden in Nederland met andere provincies (Brabant en Gelderland) en steden (Nijmegen, Eindhoven) maar ook grensoverschrijdend in EU-regionaal verband.

Door de ligging van de provincie is Limburg onlosmakelijk verbonden met Europa. Zo is er samenwerking binnen grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden (grensregio's) als omgeving Lille en omgeving Basel/Freiburg.

Burgerschap en partnerschap krijgen veel aandacht in het gehele beleidsprogramma ook waar het de internationale oriëntatie van Limburg betreft. COS Limburg krijgt subsidie voor bewustwordingsactiviteiten en het Afrika centrum in Cadier en Keer krijgt een bijdrage van de provincie voor samenwerking met burgers in een internationale context.

Ontwikkelingssamenwerking is geen direct doel (meer). Limburg positioneert zich vooral als Europese partner en wil daar een voorbeeldrol in hebben.

Er is geen sprake van uitgebreide handelsbetrekkingen met andere regio's in de wereld. Wel nemen de contacten met China toe als mede met Oost-Europese landen die geen lid zijn van de EU.

> Verwachtingen van respondenten over deze statenperiode (2007-2011)

Tabel 9 |

Provinciaal budget voor internationale samenwerking

	AANTAL	PROVINCIES
Blijft gelijk	8	Groningen, Friesland, Drenthe, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant
Neemt toe	2	Utrecht en Limburg
Neemt af	1	Gelderland
Geen antwoord	1	Overijssel

Tabel 10 |

De nadruk op het belang van de eigen provincie als uitgangspunt voor gemeentelijke internationale samenwerking

	AANTAL	PROVINCIES
Blijft gelijk	4	Groningen, Drenthe, Noord-Holland en Zeeland
Neemt toe	7	Friesland, Gelderland, Utrecht, Flevoland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg
Neemt af	0	0
Geen antwoord	1	Overijssel

Tabel 11 |

Het centraal stellen van de Millenniumdoelen van de VN als motief van internationale samenwerking

	AANTAL	PROVINCIES
Blijft gelijk	9	Groningen, Friesland, Drenthe, Gelderland, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg
Neemt toe	1	Zeeland
Neemt af	1	Utrecht
Geen antwoord	1	Overijssel

Tabel 12 |

De intensiteit van de samenwerking met provincies, regio's of (groepen) gemeenten in China

	AANTAL	PROVINCIES
Blijft gelijk	1	Gelderland
Neemt toe	10	Groningen, Friesland, Drenthe, Utrecht, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg
Neemt af	0	-
Geen antwoord	1	Overijssel

Provinciaal internationaal beleid: trends

In het onderzoeksrapport 'Provincies en Internationale Samenwerking' van 1998 werd vastgesteld dat alle provincies 'actief zijn op het terrein van ontwikkelingssamenwerking of breder, internationale samenwerking'. De helft van de provincies steunde projecten in Zuidelijke landen, 8 van de 12 provincies investeerden in een provinciale ondersteuningsstructuur voor particuliere ontwikkelingssamenwerking door de Centra voor Ontwikkelingssamenwerking (COSSen) en alle provincies trokken middelen uit voor mondiale bewustwording. Anno 2008 is 'internationale samenwerking' veel minder 'ontwikkelingssamenwerking': de steun aan projecten in Zuidelijke landen is sterk teruggelopen en ook de steun aan COSSen is niet meer op het oude niveau. In een aantal provincies is de subsidie voor deze organisaties gestopt en in andere zijn structurele subsidies omgezet in projectmatige subsidies. Nieuw is dat enkele provincies een intentie geformuleerd hebben om na een natuurlijke ramp wederopbouw hulp te geven. De provincie Noord-Holland is echter de enige provincie die dit voornemen in beleid vastgelegd heeft.

Een belangrijke trend is de provinciale aandacht voor Europa. In de collegeprogramma's is vaak expliciet aandacht voor Europa als werkveld en een aantal gedeputeerden is actief in het Comité van de Regio's. Het Interprovinciaal Overleg heeft een commissie voor Europese zaken. De provincies onderhouden gezamenlijk een lobbykantoor in Brussel, het 'Huis der Provincies' en hebben daarnaast ook eigen lobbyisten in Brussel. Fondswerving in Brussel is een belangrijke activiteit evenals het anticiperen op nieuwe regelgeving en de mogelijke doorwerking ervan op provinciaal niveau. Een aantal provincies heeft de eigen organisatie ingericht op de actieve doorwerking van Europese regelgeving.

De tweede opkomende trend is de provinciale aandacht voor China. Het doel van de contacten met China zijn handelsbevordering en het profileren van de eigen provincie als mogelijke vestigingsplaats van Chinese bedrijven. Het initiatief voor de contacten met China ligt soms bij het bedrijfsleven. Dat heeft vooral te maken met het feit dat in China contacten op overheidsniveau voorafgaan aan zakelijke contacten. Tussentijdse van openbare gezagsdragers, met veel protocol, is een must. Provinciebestuurders spelen hierin een cruciale rol.

Politieke onderwerpen in de contacten met China komen maar beperkt aan de orde al krijgen delegaties soms de opdracht mee om de mensenrechten en de ontwikkeling van democratie aan de orde te stellen. Soms is er sprake van kennisuitwisseling op een terrein als milieu of water. Vaak wordt samenwerking gestimuleerd tussen Chinese en Nederlandse instellingen zoals universiteiten, hogescholen en culturele instellingen zoals musea. Maar samenwerking tussen gemeenten is geen hoofdonderwerp, al maken gemeentebestuurders wel af en toe deel uit van de delegaties. Veel provincies hebben een eigen benadering als het om de contacten met China gaat. Er worden, samen met het eigen bedrijfsleven, veel reizen georganiseerd en ook komen regelmatig Chinese delegaties op bezoek. Er is weinig tot geen samenwerking tussen provincies over de contacten met China, eerder is

sprake van een zekere concurrentie.

De derde trend op het gebied van internationale samenwerking is duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling staat hoog op de agenda van alle provincies. Zowel binnen de provincies als daarbuiten (nationaal, maar ook internationaal) wordt in samenwerkingsverband en vaak op projectmatige basis vormgegeven aan dit beleid. Een belangrijk initiatief in dit kader is het Klimaatakkoord- Energieakkoord 2009-2011 tussen provincies en het Rijk, waarin meer dan tachtig projecten, de doelstellingen en de streefcijfers voor klimaatverbetering zijn vastgelegd. Uitgangspunt zijn de klimaatdoelstellingen van de Europese Unie, die ook het kabinet hanteert. Twintig procent duurzame energie, twintig procent energiebesparing en twintig procent minder uitstoot van broeikasgassen in 2020 ten opzichte van 1990. Bijzonder aan het akkoord is dat het geen richtlijnen bevat voor de hoeveelheid windenergie en biomassa die elke provincie moet produceren. Provincies bepalen zelf met welke maatregelen zij een bijdrage gaan leveren, op basis van de fysieke omstandigheden en de expertise van het aanwezige bedrijfsleven binnen hun gebied. In Zeeland is bijvoorbeeld veel kennis aanwezig over windmolens en in Zuid-Holland over warmtedistributie vanuit de kassen.

Verschillen in provinciaal internationaal beleid

Er is sprake van een grote verscheidenheid onder provincies waar het de aanpak van internationale samenwerking betreft. Zo ziet de provincie Zuid-Holland internationale samenwerking vooral in het licht van handelsbetrekkingen, richt Zeeland haar beleid vooral op de samenhang tussen ontwikkelingssamenwerking en duurzame ontwikkeling en kiest Gelderland voor een actieve benadering van de EU. Voor de meeste provincies is internationale samenwerking relatief marginaal, maar in het collegeprogramma van de provincie Limburg is, door ieder onderdeel ermee te verbinden, internationale samenwerking een integraal onderdeel van het beleid geworden.

In de bestuurlijke inbedding is ook veel variatie te zien. De wijze waarop de rol van de Commissaris van de Koningin in de internationale samenwerking in elke provincie is ingevuld verschilt qua aard en invulling. Soms heeft hij een trekkende rol in het onderhouden van internationale contacten en soms is die meer protocollair. In verschillende provincies zijn de internationale betrekkingen binnen de portefeuille van een enkele bestuurder ondergebracht; bij andere zijn zij gespreid.

Ook organisatorisch zijn er verschillen. Zo hebben Overijssel en Noord-Brabant bijvoorbeeld één centraal gestuurde eenheid, terwijl Utrecht voor een lichte coördinatie gekozen heeft met een inhoudelijke invulling die veel meer bij de diensten ligt. De diensten c.q. afdelingen die een centrale rol spelen, verschillen ook. Van Welzijn (met bewustwording als invalshoek) in Groningen tot Economische zaken in Zuid-Holland al dan niet in combinatie met Duurzame Ontwikkeling (energie, klimaat, milieu) in Utrecht en Limburg.

Het is tekenend voor de versnippering van het beleidsterrein dat de provincies nauwelijks aan kunnen geven hoeveel aan internationale samenwerking uitgegeven wordt of hoeveel fte's ervoor beschikbaar zijn. Maar liefst zes provincies deelden mee de uitgaven niet te kunnen becijferen. En vier provincies konden geen informatie verstrekken over de beschikbare menskracht. Bij de provincies die de vragen wel beantwoordden liepen de bedragen voor internationale samenwerking uiteen van €80.000 tot €1.000.000 en liep de menskracht die beschikbaar is voor dit beleidsterrein uiteen van 0,5 fte tot 10 fte.

Ontwikkelingssamenwerking is als zelfstandig beleidsonderwerp bij geen enkele provincie meer in zwang. In Noord- en Zuid-Holland is ervoor gekozen om ontwikkelingssamenwerking te laten vallen, omdat het niet paste in het takenprofiel zoals die provincies dat zagen. Zeeland en Groningen gaan niet zo ver en koppelen ontwikkelingssamenwerking aan andere doelen op het terrein van internationale samenwerking. Een aantal provincies verstrekt nog steeds opdrachten aan de COSSen en stimuleert bewustwording op thema's als wereldburgerschap en Duurzame Ontwikkeling.

Incidenteel zijn alle provincies bereid om humanitaire acties te voeren, daar eigen geld voor in te zetten en het bestuurlijk netwerk aan te spreken. Daarbij geldt bij sommige uitdrukkelijk het consigne dat het om noodhulp moet gaan en er geen structurele relatie mag ontstaan.

Bijlagen

Gesprekspartners

- Groningen:** Albert Lammerts, beleidsmedewerker Internationale Samenwerking
- Friesland:** Ytsje van der Wal en Marco Kok, beleidsmedewerkers Internationale Samenwerking en Welzijn
- Drenthe:** Hans Derks, beleidsmedewerker Team Sociale Ontwikkeling
- Overijssel:** Simone v.d. Kamp, coördinator Internationale Samenwerking bij de afdeling Bestuurlijke Aangelegenheden
- Gelderland:** Co Verdaas, gedeputeerde en Douwe Sijtsma coördinator Internationale Samenwerking
- Utrecht:** Caroline de Bruijne, Maartje Nabuurs, Bas van den Barg, Marieke Kuyper, Jolanda Terpstra en Yolanda Ledoux (allen ambtelijke medewerkers)
- Noord-Holland:** Harry Borghouts, Commissaris van de Koningin en Peter Paul Horck, sectormanager BOSE, Charlotte Dijkstra, Ans Ursem directeur COS Noord-Holland
- Zuid Holland:** Michel de Jong, senior beleidsadviseur Internationale Samenwerking
- Zeeland:** Martin Wiersma, gedeputeerde en Peter van Vooren beleidsmedewerker Internationale Samenwerking
- Noord-Brabant:** Heleen Huisjes, hoofd afdeling Europa en Internationale Samenwerking en Mathijs van Miltenburg, senior medewerker
- Limburg:** Herman Vreken, gedeputeerde
- IPO:** Matthijs Verhagen, senior adviseur Europa
- COS:** Directeurenoverleg

Lijst met afkortingen

CMO	Centrum voor maatschappelijke ontwikkeling
COS	Centrum voor internationale samenwerking
IPO	Interprovinciaal Overleg
LO&IS	Lokale Overleden & Internationale Samenwerking
LRN	Lisbon Regions Netwerk
LVDO	Leren Voor Duurzame Ontwikkeling
NOA	Noordelijke Ontwikkelings As
PURPLE	Perdi Urban Regions Platform Europe
SGBO	Onderzoeksbureau deel uitmakend van de BMC groep
UvW	Unie van Waterschappen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Naschrift

Voor deze publicatie heeft SGBO kwantitatief onderzoek gedaan door middel van een enquête die is gehouden onder contactpersonen van alle provincies.

Jean Eigeman van Eigeman-ID heeft dit onderzoek aangevuld met een kwalitatief deel op basis van gesprekken. Hij is bij het verzamelen van informatie en het duiden van de informatie ondersteund door Marieke Verhoeven, junior projectleider van VNG International.

VNG International

Organisatie voor internationale samenwerking van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Voor sterk democratisch lokaal bestuur wereldwijd

VNG International ondersteunt decentralisatieprocessen en bevordert professionele internationale samenwerking tussen decentrale overheden. De organisatie versterkt het lokale bestuur, verenigingen van gemeenten, trainingsinstituten en decentralisatie 'task forces', in ontwikkelingslanden en in landen in transitie. Daarnaast assisteert ons eigen Service Bureau Europa Nederlandse gemeenten en gemeenten uit andere EU landen in het toegang krijgen tot Europese netwerken en subsidies.

VNG International heeft een breed netwerk van ervaren internationale experts; merendeels gemeentelijke praktijkmensen. Op het hoofdkantoor werken 50 toegewijde personeelsleden. VNG International heeft dochterondernemingen in de Tsjechische Republiek, Zuid-Afrika, Oekraïne en Mexico. Deze zijn opgezet samen met de verenigingen van gemeenten in de betreffende landen.

